

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Baptistae Mantuani Carmelit[a]e de patientia aurei libri
tres**

Baptista <Mantuanus>

Dauentrie, 1515

De differentijs quibusda[m] humanoru[m] defectuum capit.iii.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30534

Liber Primus

fectui puidētia diuina (qz nihil odit corz que fecit) multiplex studiu
it adhibere remediuz. Plezqz fit vt animi in corp^o, et itez corpis in
aim redūdet ifirmitas, tāta est ei corpis et aīe necessitudo, vt sua oī
nia bona ac mala, velint nolit, inuicē communicēt, ppterea neqz si
ne aīo corp^o neqz sine corpore aīus bñ valet in vita. Reieuidētia pro
bationē excludit, quis em̄ nō viderit egrotāte corpore, aīm egresce
re et animo male habēte male affici corp^o: et p̄cipue faciez. Nam cuz
in capite animalis, oīm instrumēta sunt sensuū, oīs animi et corpis
affect^o in eo promulgātur, facies ira excādescit, metu pallefcit, vere
cūdia erubescit, tristitia obscurat, gaudio serenat, neqz id in homine
soluz, sed in brutis accidit. Canes rictu, equi auriculis, feles oculis
animuz oñdunt, hinc d̄r ab Quidio. Neqz q̄ difficile est crimē non
p̄dere vultu, Medici quoqz inter ea q̄ ad cōseruādā corpis sanis
tatem p̄tinent animi accidētia connumerāt, q̄ viderit has duas ho
mis p̄tes, oīa bona et mala, more amicoz habere coīa. Cū morbo ani
mi corpus egrotat, animuz curato, et cū membroruz et carnis vitio
patitur anim^o, corp^o sanato. Itaqz vidēduz est p̄s q̄ ad curā venia
m^o, e corpore, an ex aīo nascat infirmitas, a causis em̄ incipiēdum,
vt arboris interitus, nō ex ramis sed ex radice petendus est.

De differēt ijs quibusdā humanorū defectuum.

Spiritualiu et corporalium egritudinū in hoc ē ¶ Ca. iij
nature cōtraria, q̄ vnusquisqz cuz corpe egrotat, et si nō nū
q̄ morbi specīe nescit, se tñ egrotare perpēdit, q̄ vero animo lāguet
(vt cū supbie tumore insolefcit, aut inuidie liuore p̄tubescit) vt plu
rimuz egrotare se nō videt. Itē corpis morbus in alio min^o dep̄hen
dim^o, at ai vitiu in alijs magis q̄ in nobismetipis p̄spicim^o. Hinc
illd̄ Horatiij. Cuz tua peruideas ocul' mala lipp^o inunctis. Cur in a
micoz vitijs taz cernis acutū: et illd̄ itez Persij. Ut nemo in sese ten
tat descendere, nemo. Sz p̄cedentis spectatur mantica tergo, et a
Chō rephenditur hypocrita, q̄ festucaz in oculo fr̄is vidēs, in ocul
lo suo trabez nō percipit. Amplius, humanorū defectuū quidā incu

Libet Primus

rabiles. vt claudicatio, sterilitas, originalis cœcitas, hîj morbi proprie vicia nominantur. Quidē vero nobis in vita accidūt, morbiq; dicūtur. Et hîj quoq; duplices, quidā toti corpis, vt febr̄ ac phth̄isis quidā partis, vt surditas ac cœcitas, et ē quidā morb⁹ leuis, qui reb⁹ agendis non est impedimēto, vt imbecillitas et occulta febr̄icula, que q; minus a patiēte percipitur, a medicis neutralitas dicitur. Est et gravis qui a iure cōsultis fontic⁹ appellatur, vt febris phibens hoies in iudicio cōparere. Cuz multis corpibus vicia cōnascūtur, vt cœcitas sterilitas, debilitas oris prauitas, et hui⁹ gñis multa, morboꝝ spiritua liuz nullus ppetuus, nā cuz animo sicut nulla s̄tus, sic nulluz nascit vitius, libet em̄ hîc a Platone dissentire, q̄ cuz sciaruz habitib⁹ veni re animas putauit in corpora. Placet magis in Aristotelē venire t̄i aribā, cui placet animas cuz viuificādis corporib⁹ sociant, similes esse tabule p̄re in qua nihil ē pictuz, nihil figuratū. Magna igitur imo mirabilis iter recētia corpa disparitas est, et p̄positionuz varietas inenarrabilis, inter aīas vero mox create sunt, nulluz discrimin ē, pares oriūtur, sine vitijs et s̄tutib⁹ labuntur in corpora. Nec veruz qd̄ Pythagorici fabulātur, eas ex corpe in corp⁹ transmigrare, et hominuz regenerationē fieri, quā gr̄eci palin genesiaz vocāt, et corpora sortiri p̄teritis morib⁹ ac p̄cedētibus meritis accommodata. Sunt tñ a natura etiā tuz quuz infundūtur aīis nostris, vires que dā potentiꝝ (vt vis vidēdi atq; audiēdi) que ad operāduz corporeis egeāt instrumētis, hęc nimiruz sicut et opifices, secūduz instrumēti dispositionē operātur, vtz hęc in animo diuersitas nō est, sed in corpore. Intellectus s̄o, et si nullo corpis instrumēto eger ad operāduz, potēt̄ tñ, vt ph̄antasia et estimatiue cōingat⁹ est, quaz opatio certaz corpis p̄tem, et certaz illi⁹ partis dispositiōem exposcit, intellectuz igitur in opando ab ipsa ph̄antasia, ph̄antasia ab instrumēto suo corporeo, quod in cerebro situz est, dependere nō dubiuz. At instrumēti dispositiō non vnum semper habet temperamentum, sed cœli et aeris, ciboꝝ etiā et alioꝝ que ad dietaz p̄tinēt, qualitatem

Liber Quintus

Insequitur. Propterea corporibus non uno semper modo affectis ac dispositis, non uno spiritum modo imaginamur, recordamur, intelligimus, sapimus appetimus, non eadem spiritum voluptates sequimur, non eadem placet exercitia, non huiusmodi studiis oblectamur non eadem insomnia cernimus, pro quorum etiam varietate (ut docet Hippocrates in libro de somniis) periti medicorum scire de humorum dominio coniectari. Redundante enim sanguine letiores, felle insardescere acriores, pituita exercescere pigriores, atra bile regnante meticulosi et tristiores efficiuntur, accipit ergo anima (neque id dubium) corporis affectiones, et sibi coniuncte carnis ac circumstantium elementorum lesa contagio, nescit in votis seruare constantiam. Quod in brutis et volucribus manifestius cernit, iuxta illud Maro nostri de serenitate loquentis
Naud equidem credo, quia sit diuinitus illis
Ingenium, aut rerum fato prudentia maior
Terum ubi tempestas et coeli mobilis humor
Mutauere vias, et Iuppiter humidus austris
Dense erant quae rara modo, et quae densa relaxat
Vertuntur species animorum, et pectora motus
Nunc alios, alios dum nubila ventus agebat
Concipiunt, hinc ille auisum concentus in agris
Hinc lete pecudes, et ouantes gutture corui
Manifestum hoc etiam in sensu gustus et visus, nam propter bilis admixtionem palato infirmi mel amarescit, et oculis egris odiosa est lux, quae iucunda est sanis. Corporum morbi sunt aere plerumque salutare, tunc enim maxime deus recolimus, cum in obsessa carne regnat infirmitas, et multis sanctorum ad animi salutem ut (Paulo apostolo) carnis flagella fuere principium. At animi morbus corpora non solum non iuuat, verum etiam ledit ac destruit. Vide luxuriam deditos ut palleant et marcescant, vide inuidiosos, ut macerentur et tabescant, vide auaros ut flaccescant et areant, vide gulae deditos, ut pigri somnolenti valitudinarij sint ac malorum humorum pleni, quos graeco vocabulo medici vocant chachymos: Morbos etiam spirituales hoc est malos mores, non sicut

Libet Primus

corporeos in comunes toti anime, et vni parti proprios diuisimus, non hinc anima ut corpus partes, quare vna sine alijs infirmet, sed cum anima egrotat, tota egrotat est, videtur tamen aliquando non tota, sed secundum partes egrotare, cum scilicet ad vnius virtutis opus est strenua, ad aliarum virtutum exercitia lenta et impedita, sed tamen etiam tunc in toto appetitu venenum est, cui quidem fieri potest per alios malos mores vitiorum accessio. Inter corporis et animi morbos, est etiam discrimen hoc aliud, nam quod medicus animarum est deus, cuius operatioes et opera sunt perfecta, anime morbus incurabilis est nullis. Unde Seneca inquit, nunquam sera est ad bonos mores, via corporis vero morbi (ut supra dictum est) hiccirco incurabiles plurimi, quod natura que corporalis medicine magistra est dei comparatione res maxima est, Medicorum etiam naturalium nonnunquam conatur inualidum, quod (teste Hypocrate) vita breuis, ars longa, experimentum fallax

Quid sit morbus corporis et anime. Cap. v.

Morbus corporis a Labone sic definitur recitat A. Hel. in iiii. noct. Articarum lib. cap. ij. quod sit habitus cuiusque corporis contra naturam, versus eius reddens deteriore. Per habitum autem non corporis cultum intelligit, secundum quare acceptionem habitum militarem, habitum scenicum, habitum religiosum dicimus, sed habitum dicit qualitatem naturam, nature contrariam, crassius corporis vitiatum, aliter imbibitum, ut nequeat subito dimoueri, quare prepeditur corpus, anime non est ut prius obtemperans, propterea dicitur versus eius reddens deteriore. Secundum Plato. Virtus est animi sanitas, egritudo vitium. Virtus bona est consuetudo vel qualitas ex bona consuetudine derelicta, vitium vero mala. Sicut cum pulla infirmitate bonorum ciborum versus, frequenter malorum abstinencia, corpus in pristinum vigorem sensus reuertitur, et eis de quibus fit valitudo seruat, sic animus malorum operationum fuga bonarum exercitio virtutem in se gignit, roborat, auget, et conseruat. Relictis igitur corporis morbis de spiritualibus egritudinibus deinceps agendum. Neque enim ut podagre morbus incurabilis sanemur, sed ut malorum tollerantiam, quare contra huius vite mortalis abstinendum nullus est efficacius antidotum inducamus, presens claritatis

¶ j